

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON DAVLAT
SAN‘AT VA MADANIYAT INSTITUTI**

“Kiritdi”

**O‘zbekiston davlat
san‘at va madaniyat
instituti rektori**

N.B. Sayfullayev

“01” 06 2024-y

“Kelishildi”

**O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta‘lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi**

“01” 06 2024-y

“Tasdiqlayman”

**O‘zbekiston Respublikasi
Madaniyat vazirligi**

“01” 06 2024-y

**KASBIY (IJODIY) IMTIHONLAR DASTURI
VA BAHOLASH MEZONLARI**

**60211100 – Aktyorlik san‘ati: estrada aktyorligi
ta‘lim yo‘nalishi uchun**

- 1. Aktyorlik mahorati fanidan**
- 2. Sahna nutqi va vokal fanidan**

Toshkent-2024

Dastur O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Badiiy, o‘quv-uslubiy kengashida ko‘rib chiqilgan va ma’qullangan. 2024-yil ____ -sonli majlis bayoni.

Tuzuvchilar:

Sh.Sh.Rasulov – O‘zDSMI “Estrada va ommaviy tomoshalar san’ati” kafedrasida dotsenti

Taqrizchilar:

Z.D.Hamrayeva – O‘zbekiston davlat yosh tomoshabinlar teatri direktori, kadrlar buyurtmachisi

M.R.Yusupova – O‘zDSMI “Estrada va ommaviy tomoshalar san’ati” kafedrasida professori, san’atshunoslik fanlari nomzodi

Kirish

60211100 – Aktyorlik san’ati (estrada aktyorligi) – bakalavriat ta’lim yo‘nalishiga kiruvchi abituriyentlarning kasbiy (ijodiy) imtihoni dasturi, hujjatlarni qabul qilish va kirish imtihonlar “O‘zbekiston Respublikasi oliy o‘quv yurtlariga qabul qilish qoidalari”ga muvofiq o‘tkaziladi.

Ixtisoslik bo‘yicha kirish imtihonlar, har bir ixtisoslik uchun ta’kidlangan qabul talablariga muvofiq ravishda o‘tkaziladi.

Ixtisoslik bo‘yicha ijodiy imtihonning ketma-ketligi, har bir oliy o‘quv yurtining qabul komissiyasi tomonidan o‘rnatiladi va har yili qabul qilish qoidalari ko‘rsatiladi.

60211100 – Aktyorlik san’ati (estrada aktyorligi) bakalavriat ta’lim yo‘nalishiga o‘qishga kirayotgan abituriyentlar ijodkorlik, ijrochilik, tashkilotchilik, san’at va madaniyat yo‘nalishida fikrlay olish qobiliyatiga, asar tanlashda zaruriy jihatlarni bilish, tushunish, his qilish iqtidoriga ijroga ega bo‘lishi kerak.

Fanning maqsadi va vazifalari

60211100 – Aktyorlik san’ati (estrada aktyorligi) bakalavriat ta’lim yo‘nalishida kasbiy (ijodiy) imtihonlar abituriyentlarning aktyorlik mahorati, sahna nutqi va vokal fanlaridan ijodiy hamda amaliy ko‘nikma va malakalarini aniqlash maqsadida o‘tkaziladi.

Aktyorlik mahorati fani bo‘yicha

Aktyorlik mahorati fani bo‘yicha imtihonlarda abituriyent turli xil janrdagi adabiy asarlarni ijro qilishi kerak. Ko‘proq klassik, zamonaviy, milliy va chet el adabiyoti namunalaridan ko‘rsatilishi maqsadga muvofiqdir.

Ijro etiladigan asarlar bir-biridan janr va mazmuni bo‘yicha ajralib turishi kerak, bu abituriyentning qobiliyatini va ijodiy diapazonining kengligini aniqlashga imkoniyat yaratadi.

Abituriyent bu bosqichda quyidagi dasturlarni tayyorlashi lozim:

- 1) masal (I.A.Krilov, S.Mixalkov, M.Xudoyqulov, A.Obidjon va x.k.);
- 2) monolog (biron bir pyesa qahramonining monologi);
- 3) kuzatuv (hayvonot xulq atvori);
- 4) yakka etyud - (abituriyentning yakka o‘zi bilan sodir bo‘layotgan so‘zsiz voqeali sahna ko‘rinishi);
- 5) estrada nomerlari (raqs, plastika, pantomima, parodiya (taqlid san’ati), sirk nomerlari).

Bundan tashqari pedagoglar tomonidan tempo-ritm, diqqat, reaksiya, xotira va improvizatsiyalarni tekshirish uchun mashqlar beriladi.

Imtihonda ijro qilinayotgan asarni tubdan tushinish, eshitayotganlarni qiziqtirish, o‘ziga jalb qilish, tasavvur qila olishi, kuzatuvchanligi, ta’sirchanlik va ehtirosi, obrazli fikr yuritish, eslab qolish qobiliyati tekshiriladi.

Suhbat jarayonida ixtisoslik bo‘yicha abituriyentning fikrlashi, bilim doirasi tekshiriladi. Suhbat – abituriyentning ijodiy tayyorgarligini aniqlashga, san’at va

madaniyat sohasidagi izchil ijobiy o'zgarishlarga, badiiy va sohaga oid adabiyotlar haqidagi tushunchasiga, teatr va estrada san'ati bo'yicha asosiy savollarga to'g'ri orientatsiya qila olishini aniqlashga imkoniyat yaratadi.

Sahna nutqi va vokal fani bo'yicha

Sahna nutqidan abituriyentda nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarning yo'qligi, ovozning sog'lomligi, jarangdorligi, betakrorligi va sohirligi, nutqiy ifodaviylikda talaffuzning tozaligi, ravonligi, burroligi, sofligi, nutqiy eshitish qobiliyatiga ega ekanligi aniqlanadi. Badiiy so'z ijrochiligi mahoratida she'riy-nasriy asarlar talqinida tabiiylik va ta'sirchanlik, tasavvurning kengligi, faolligi darajalarini aniqlash. Badiiy asar g'oyasini mushohada eta olish qobiliyati va adabiy til meyorlariga amal qilishi talab etiladi.

Vokaldan 2 ta asar ijro etiladi. Asar ijrosi orqali ovoz tembri, diapazoni, eshitish qobiliyati, musiqiy savodi, vokal qo'shiqchilik malakalari, vokal asarlarining sof ijrosi, shtrixlarning aniq kuylanishi (legato, stakkato, markato), dinamik tushlarning ifodalanishi, asarning badiiy – ifodaviy ijrosi, konsertmeyster bilan uyg'unlikda ijro etish aniqlanadi.

Abituriyent bilimiga qo'yiladigan talablar

Aktorlik mahorati fanidan abituriyent quyidagi ijodiy dasturni namoyish etishi kerak: masal ijrosi, monolog ijrosi (biron bir pyesa qahramonining monologi); kuzatuv (hayvonot xulq atvori), yakka etyud (abituriyentning yakka o'zi bilan sodir bo'layotgan so'zsiz voqeali sahna ko'rinishi) ijrosi, estrada nomerlari (raqs, plastika, pantomima, parodiya (taqlid san'ati), sirk nomerlari). Imtihonda ijro qilinayotgan asarni tubdan tushinish, eshitayotganlarni qiziqtirish, o'ziga jalb qilish, tasavvur qila olishi, kuzatuvchanligi, ta'sirchanlik va ehtirosi, obrazli fikr yuritish, eslab qolish qobiliyati tekshiriladi. Bundan tashqari abituriyent pedagoglar tomonidan tempo-ritm, diqqat, reaksiya, xotira va improvizatsiyalarni tekshirish uchun mashqlar bajarishi lozim. Suhbat - abituriyentning ijodiy tayyorgarlikni aniqlashga, san'at va madaniyat sohasidagi izchil ijobiy o'zgarishlarga, badiiy va sohaga oid adabiyotlar haqidagi tushunchasiga, teatr va estrada san'ati bo'yicha asosiy savollarga to'g'ri orientatsiya qila olishini aniqlashga imkoniyat yaratadi.

Sahna nutqi va vokal fanidan abituriyent quyidagi ijodiy dasturni namoyish etishi kerak: she'r ijrosi, tez aytishning talab darajasida bajarilishi, tasviriy parcha ijrosi, milliy va xorijiy estrada repertuaridan qo'shiq ijrosi. Abituriyentda nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarning yo'qligi, ovozning sog'lomligi, jarangdorligi, betakrorligi va sohirligi, nutqiy ifodaviylikda talaffuzning tozaligi, ravonligi, burroligi, sofligi, nutqiy eshitish qobiliyatiga ega ekanligi aniqlanadi. Badiiy so'z ijrochiligi mahoratida she'riy-nasriy asarlar talqinida tabiiylik va ta'sirchanlik, tasavvurning kengligi, faolligi tekshiriladi. Badiiy asar g'oyasini mushohada eta olish qobiliyati va adabiy til me'yorlariga amal qilishi talab etiladi. Abituriyent tomonidan vokaldan asar ijrosi orqali ovoz tembri, diapazoni, eshitish qobiliyati, musiqiy savodi, vokal qo'shiqchilik malakalari, vokal asarlarining sof ijrosi, shtrixlarning aniq kuylanishi (legato, stakkato, markato), dinamik tushlarning ifodalanishi, asarning badiiy – ifodaviy

ijrosi, konsertmeyster bilan uyg'unlikda ijro etish aniqlanadi.

Kasbiy (ijodiy) imtihonda abituriyent tomonidan bajarilgan amaliy ish quyidagi mezon asosida baholanadi:

Aktyorlik mahorati

№	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1	Abituriyentning ijodiy salohiyati va sahnaviy tarovati (insoniy jozibadorligi, xislati, tabiati, yoshi, tashqi ko'rinishi, tananing nuqsonlardan xoli ekanligi, bo'yining balandligi, ichki madaniyati, kasbiy tajribasi)	10
2	Sahna madaniyati, odob-axloqi, muomala va estetik didi	6
3	Ijro uslubi va mahorati (masal, monolog, kuzatuv)	10
4	Ijro mahoratidagi ta'sirchanligi, tabiiyligi, o'ziga xosligi	10
5	Abituriyentning sahnaviy tasavvuri (hayotiy (real) muhitda, turli sharoitlarda abituriyentning berilgan vaziyatda qahramon o'rnida o'zini ko'ra bilish salohiyati) va sahnaviy fantaziyasi (haqiqiy hayotda mavjud bo'lmagan, ehtimoldan uzoq bo'lgan (irreal) sharoitlarda o'zini ko'ra olish qobiliyati)	7
6	Abituriyentning improvizatsiyaga moyilligi	10
7	Etyud ijrosi (hayotdan olingan bir voqeani dialoglarsiz xatti-harakatda ijro eta olishi)	10
8	Estrada nomerlari (raqs, pantomima, parodiya (taqlid san'ati), sirk nomerlari)	10
9	Abituriyentning plastikasi (nafis harakat, tana harakatlarining ifodaviy ta'sirchanligi, ma'nodorligi)	10
10	Ijodiy suhbat	10
Jami:		93

Sahna nutqi va vokal

№	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1	Talaffuzda nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarning yo'qligi	10
2	Ovozning sog'lomligi va jarangdorligi	5
3	Nutqiy ifodaviylikda talaffuzning tozaligi, ravonligi, burroligi, aniqligi (nutqiy eshitish qobiliyatining mavjudligi)	5
4	Badiiy so'z ijrochiligi mahorati (she'r, nasriy – hajviy asarlar ijrosida tabiiylik va ta'sirchanlik darajalari)	10
5	Noyob va betakror nutq va sohir ovozga egaligi	5
6	Musiqiy savodi	5

7	Abituriyentning ovoz tembri, diapazoni, eshitish qobiliyati	5
8	Vokal asarining sof ijrosi	10
9	Vokal asarlari ijro jarayonida shtrixlarning aniq kuylanishi (legato, stokkato, markato)	3
10	Vokal asarlari ijro jarayonida konsertmeyster bilan birgalikdagi uyg'unlik	5
Jami		63

Kasbiy (ijodiy) imtihonlarni o'tkazish tartibi

60211100 – Aktyorlik san'ati (estrada aktyorligi) yo'nalishiga hujjat topshirgan abituriyent jadval asosida belgilangan kunda 1 akademik soatgacha vaqti davomida ijodiy imtihonini topshiradi. Kasbiy (ijodiy) imtihonlar maxsus auditoriyalarda bo'lib o'tadi.

Apellyatsiya tartibi

Abituriyentlar tomonidan kasbiy (ijodiy) imtihon natijalari bo'yicha institut qabul komissiyasining apellyatsiyalar bilan ishlash hay'atiga natijalar e'lon qilingan kundan boshlab 24 soat davomida murojaat qilishlari mumkin.

Murojaat mazmunida faqat o'zining ballari haqida bo'lsa qabul qilinadi, lekin boshqa abituriyentlar haqida yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari hamda axborot manbaalari

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. – 56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 32 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. - 592 b.
5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
6. Madaniyat va san'at atamalarining izohli lug'ati. B.S.Sayfullayev tahriri ostida. – Toshkent: G'ofur G'ulom, 2015. 352-b.
7. Ahmedov F.E. Ommaviy bayramlar rejissurasi asoslari. – Toshkent: Aloqachi, 2008. – 424 b.
8. Rizayev SH. Sahna ma'naviyati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2000. – 176 b.

9. Sayfullayev B.S. Tomosha san'ati tarixi va nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014. 152-b.
10. Tursunov T. XX asr o'zbek teatr tarixi. – Toshkent: Art-press, 2010. - 568 b.
11. Mahmudov J., Mahmudova X. Rejissura asoslari. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008. - 224 b.
12. Mamatqosimov J.A. Ommaviy bayramlar rejissurasida sahna madaniyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2009. – 208 b.
13. Umarov M. Estrada va ommaviy tomoshalar tarixi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2009. – 324 b.
14. Sayfullaev B.S., Mamatqosimov J.A. Aktyorlik mahorati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 388 b.
15. Stanislavskiy K.S. Aktyorning o'z ustida ishlashi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010. – 468 b.
16. Yusupova M.R. va boshqalar. Aktyorlik mahorati. – Toshkent: O'zR FA Asosiy kutubxonasi bosmaxonasi, 2015. - 128 b.
17. Mahmudov J. Aktyorlik mahorati. – Toshkent: Bilim, 2005. – 192 b.
18. Ahart J. The Director's Eye: A Comprehensive Textbook for Directors and Actors, Meriwether PublishingLtd., Printed in the United States of America, 2001.